

Ki Técé – Törvények ismertetése

Ki Técé hetiszakasz tartalma כִּי תֵצֵא

Szakaszunkban – Ki Técé (5Mózes 21:10–25:19.) – Mózes különböző törvényeket ismertet, köztük a hadifogoly nővel kötött házasság szabályait, az elsőszülött fiú jogait, az engedetlen, fegyelmezetlen fiú büntetését stb., majd elmondja, hogy kötelező a kivégzett ember – és innen eredően minden ember – holttestét még aznap eltemetni, a talált jószágot megőrizni és visszaszármaztatni jogos tulajdonosának stb. A szakasz megismétli a házasság, valamint a zsidó erkölcs és szemérmesség törvényeit és utasításait, a válás módját, a tábor tisztaságának szabályait stb.

A Tóra 613 parancsolatából (micvájából) 74 a Ki técé szakaszában található. Ezek közé tartoznak a szép foglynőre, az elsőszülöttek örökösödési jogaira, a konok és rebellis fiúra, a halottak eltemetésére és méltóságára, az elveszett tárgyak visszaszolgáltatására vonatkozó törvények; a törvény, hogy az anyamadarat el kell hessegetni mielőtt elvinnénk a fiókáját; az, hogy kötelességünk védőkoriállal ellátnunk házunk tetejét, valamint a kilájim (tiltott növényi és állati hibridek) különféle formái. – 5Mózes 21:10–22:9.

Felsoroltnak még, hogy milyen bírósági eljárás alkalmazandó és milyen büntetés rovandó ki: házasságtörés esetén; ha egy hajadont megerőszakolnak, vagy elcsábítanak; vagy ha egy férj alaptalanul hűtlenséggel vádolja meg a feleségét. A következők nem házasodhatnak zsidóval: a fattyú, a moabita vagy ammonita származású férfi, az első vagy második generációs edomita vagy egyiptomi. A Tóra megtiltja továbbá a prostitúciót. – 5Mózes 22:12–23:9., 23:18.

A hetiszakaszban még a következőkkel kapcsolatos rendelkezések találhatóak: a katonai tá-

bor tisztasága; a szökött rabszolga kiszolgáltatásának tilalma; a bérmunkás időben való kifizetésének kötelezettsége; az adósokkal való helyes bánásmód és a kamatszedés tilalma; és a 39 korbácsütés, amely egy tórai tilalom áthágásáért jár. – 5Mózes 23:10–26., 24:10–25:4.

A Tóra rendelkezik a válás törvényeiről (amelyekből sok házasságkötéssel kapcsolatos törvény is származik); és a jibum avagy „levirátus”: amikor egy gyermektelenül elhunyt férfi fivére elveszi testvére megözvegyült feleségét, valamint a chálícá („a saru lehúzása”): abban az esetben, amikor a felek nem óhajtják a sógorházasságot. – 5Mózes 24:1–4., 25:5–10.

Ki Técé heti szakasza egy felszólítással fejeződik be: „Emlékezzél meg arról, amit Amálék tett veled az úton, midőn kivonultatok Egyiptomból!” – 5Mózes 25:17–19.

Hetizakasz: Ki Técé (כי תצא)

MENNYIBE FOG EZ NEKEM KERÜLNI?

Mi az, ami nekünk tényleg kedves? Mit értékelünk igazán? Mire szánunk időt? Az eheti pársában különös szempontok látszanak keveredni egymással. A Tóra figyelmeztet minket, hogy ne engedjük az ammonita és moábita férfiakat áttérni és csatlakozni a zsidó néphez. Az oka? Először: „mert nem jöttek elétek kenyérral és vízzel az úton, mikor kivonultatok Egyiptomból”. Másodszer: „mivel fölbérelte ellened Bileámot..., hogy megátkozzon”. (5Mózes 23:5)

Ez két vétek említetik így együtt a versben. Egyazon lélegzettel adatik tudunkra, hogy meg kell vetnünk őket, mert nem voltak jó vendéglátók, amikor fáradt és éhes népünk átkelt a pusztán **Egyiptomból**, valamint, hogy mert felbérelték a pogány **Bileám prófétát**, hogy elpusztítson minket. Hogy lehet ezt a két okot egymás mellé tenni? Az első a vendégbarátság hiánya egyszerűen, a második viszont nem kevesebb, mint népirtási kísérlet!

A válasz az, hogy ez a kettő bizony összefügg. Az egyik erősíti a másikat, az egyik bizonyítja a másik vétkes voltát. Ha csak arról volna szó, hogy nem mutattak irántunk nagylelkűséget az úton, azt menthetnénk mondjuk a szegénységükkel. Talán **Ámmon és Moáb** gazdasági válságban volt éppen. Talán le voltak gatyásodva, nem engedhették meg maguknak, hogy nagylelkű vendéglátót játsszanak. Ha nem volt nekik maguknak sem elég, hogyan várhatnánk, hogy másokat etessenek?

De mikor tapasztaltuk, hogy felbérelték **Bileámot**, a prófétát, átkozza el a zsidó népet, mindjárt tudhattuk, hogy nem a pénz a probléma itten. Gondoljátok, hogy **Bileám** olcsón vállalta a dolgot? **Bileám** igen drága szaknácádó volt. Egy ház „**tele arannyal és ezüstrrel**”, ezzel kecsegtették honoráriumképpen. Ha neki volt honnan pénzt adni, pár sékelt a fáradt, éhes utazók kenyérére és vizére is szánhattak volna. Önmagában a tény, hogy hajlandóak voltak ilyen irtózatosságot kifizetni, mutatja a vétkük irtózatosságot. **Ámmon és Moáb** mára kihalt, de az örökségük tovább él.

A közel-keleti konfliktuscsozor egyik gyökere a palesztin probléma. Hányan élnek nyomorban a menekülttáborokban? Igazi **ráchmánut** ez, szörnyűség, kiáltó szegény. Na de miért van az, hogy testvéreik nem siettek segítségükre a hosszú évek alatt? **Izrael** befogad zsidó menekülteket az arab országokból – **Szírriából, Jemenből, Iránból, Irakból**. Újabban sokakat az **etióp** és **oros** zsidók közül. **Izrael** nem nagy ország, erőforrásai korlátozottak, mégsem tagadták meg ezen az alapon a belépést senkitől. Minden zsidót szívesen látnak.

Azaz **Izrael** meg tudja tenni, az arab világ egyesült vagyona és földjei viszont nem elégségesek hozzá? **Szau**-**Arábia** palotákat épít, királyi luxusban tobzódik. Járt valaki már a dubai repülőtéren? Milliárdokat költenek el-képesztő luxusra, de ha szegény palesztin fivéreiknek és nővéreiknek kellene segíteni, nincs otthon senki!

Sajnos ez a probléma a mi közösségeinkben is mutatkozik. Hányszor fordul elő, hogy akit nemes ügyel keresnek meg, azt mondja, sajnós szegény ő ehhez, másnap viszont egy vagyont költ el szerencsejátékon? Nem érünk rá a **sulba** menni előadásra, de egész éjszakát átpókerezni – az nem gond.

Eszembe jut egy felebarátunk, aki megkérdezte tőlem, tényleg minden ajtófélfára ki kell-e tennie a **mezüzét** otthon. Mondtam, hogy igen. Hatalmas sóhajtás. Azt mondja: „**Rabbi, de hiszen most építettünk új házat, tizennyolc helyiség van benne! El tudod képzelni, mennyibe kerül az a sok mezüze?!**”

Az **elul** hónapban vagyunk, a befelé fordulás, az **önvizsgálat** hónapjában, **ros há**sáná, az ítélet napja előtt. Figyeljünk csak egy kicsit oda, hogy mennyi pénzt és időt költünk erre-arra, és tegyük meg, ami tőlünk telik, hogy következetesen, tisztelettel viseltessünk az **Örökkévaló és embertársaink iránt**.

Glitzenstein Rabbi

Berry Leff rabbi kommentárja a Dvárim 24. fejezetéről

1. Amikor egy férfi feleségül vesz egy nőt, és vele hál, majd úgy alakul, hogy már nem találja kedvére valónak, mert valami visszataszítót talál vele kapcsolatban, válólevelet ír neki, a kezébe adja, és elküldi a házából, 2. a nő pedig távozik tőle, egy másik férfié lesz, 3. majd ez az utóbbi férfi meggyűlöli, válólevelet ír neki, kezébe adja, és elküldi házából, vagy ha meghal ez az utóbbi férfi, aki feleségül vette, 4. akkor az első férje, aki elküldte, nem veheti ismét feleségül, mert az ő számára tisztátalanná vált, és ez tabu az Örökkévaló számára. Ne okozz ilyen vétket a földnek, amelyet Istened, az Örökkévaló öröklődő birtokként ad neked. 5. Amikor egy férfi újonnan házasodik, ne vonuljon hadba és semmi egyéb feladatot se rójanak rá. Legyen felmentve otthonában egy évig, hogy megörvendeztesse feleségét, akit elvett.

A Dvárim könyvének 23. és 24. fejezetét különböző, egymással nem feltétlenül összefüggő törvények gyűjteménye alkotja. A 24. fejezet első része két, a HÁZASSÁGGAL kapcsolatos törvényt tartalmaz.

A válás pontos törvényeit a Tóra nem rögzíti, noha a válás gyakorlata bizonyosan létezett az ókori Izraelben.

E tárgyról szerzett tudásunk különböző bibliai szövegrészekből származik, és a válásnak a rabbinikus korban megszilárdult zsidó jogi gyakorlata jórészt az itt lefordított szöveg szoros olvasatára épül. A tórai szövegből az derül ki egyértelműen, hogy ha egy házaspár elvált, csak akkor volt szabad később újra házasodniuk egymással, ha időközben az elvált feleség nem lett egy időre egy másik férfi felesége. A tórai törvény csak általános indoklást ad erre („**tabu az Örökkévaló számára**”), ami azt sejteti, hogy talán a házasságtörés abszolút tabu mivoltának megrendüléséről tartottak, és ezért nem engedték meg, hogy egy pár újra házasodjon akkor, ha a feleség időközben egy másik férfival létesített önkéntes nemi kapcsolatot.

A 21. századi olvasónak talán azt lehet a legérdekesebb látni, hogy az egykor „**természetesnek**” tűnő, szexuális tabuk milyen könnyen veszítik el „**magától értetődő**” jellegüket. Érdeemes elgondolkozni azon, hogy vajon a mi korunkban és társadalmunkban természetesnek tekintett szexuális tilalmak, és a nemek közötti kapcsolatokat szabályozó normák közül vajon melyek tényleg természetesek, és melyek azok, amelyek csak nekünk tűnnek annak.

1. Az ókori Közel-Keleti jogi normák szerint – bár voltak kivételek, de – általában a férfi kezdeményezte mind a házasságot, mint a válást.

MÁR NEM TALÁLJA KEDVÉRE VALÓNAK – Ebből a kitételekből úgy tűnik, hogy ha egy férfi bármilyen okból elégedetlen volt a feleségével, akkor elválhatott tőle. Így értette a tórai előírást például a legtekintélyesebb rabbinikus iskola (**Hilél iskolája**) a Misna korában, míg egy másik kiemelkedően jelentős rabbinikus iskola (**Sámáj iskolája**) szerint a következő tagmondat, arra utal, hogy csak akkor engedélyezett a válás, ha a feleség házasságtöréshez hasonló, súlyos szexuális vétséget követett el. (**Az európai zsidó vallásjog egyik nagy rabbija, Rabbenu Gersom végül a 11. században hozta meg azt a döntést, hogy a férj a feleségétől annak beleegyezése nélkül csak akkor válhat el, ha a feleség nagyon súlyos vétséget követett el (pl. másik vallásra tért át).**)

MERT VALAMI VISSZATASZÍTÓT TALÁL VELE KAPCSOLATBAN – Szó szerint: „**meztelenséggel/nemi szervvel kapcsolatos dolgot**”. A héber **ervá** szó kifejezetten a tiltott szexuális kapcsolatokra, azaz a nemi szervek tiltott „**meztelenségére**” utal. A kifejezés értelme ebben a versben elég tág ahhoz, hogy ne kizárólag a házasságtörésre utaljon, hanem olyan dolgokra is, amelyek főleg fizikai, de akár erkölcsi értelemben is a férj határozott nemtetszését váltották ki. (**Ha bizonyítható házasságtörésről lenne szó, akkor halálos ítélet, és nem válás követné.**) Ez a vers az egyik forrása a válás legitim okait illető bizonytalanságnak a zsidó jogban, nem teljesen világos, hogy a Tóra szerint milyen indokok alapján lehet válást kezdeményezni.

Berry Leff rabbi kommentárja a Dvárim 24. fejezetéről

VÁLÓLEVELET ÍR NEKI – A nő a válólevél birtokában házasodhat újra. A versben használt kifejezés **szefer krittut** nem teljesen egyértelmű, a **kárát** ige inkább „**elvágás**” -t jelent, így egyes tudósok úgy vélik, hogy talán arra a **Mezopotámiában** elterjedt szokásra utal, hogy a férfi válás jeleként levágott vagy leszakított egy darabot a nő ruhájából.

4. MERT AZ Ő SZÁMÁRA TISZTÁTALANNÁ VÁLT – Hangsúlyozottan csak az első férjnek tilos újra házasodni volt feleségével, ha az időközben másvalakivel is házas volt, más férfiak számára megengedett vele a házasság.

EZ TABU AZ ÖRÖKKÉVALÓ SZÁMÁRA – Az itt tabunak fordított héber **toevá** szó magyarázatához lásd az **Áchre mot** hetiszakaszhoz írott jegyzeteket.

5. ÉS SEMMI EGYÉB FELADATOT SE RÓJANAK RÁ – A héber kifejezés nem teljesen egyértelmű, de valószínűleg arra utal, hogy a frissen házasodott férfiakat egyéb háborús feladatok ellátására sem lehetett kötelezni, és ezzel biztosították a feleség számára, hogy legalább egy évet zavartalanul eltölthesse férjével, mielőtt az háborúban teszi kockára az életét.

MEGÖRVENDEZTESSE FELESÉGÉT, AKIT ELVETT – A kifejezés valószínűleg elsősorban, de nem kizárólag a testi örömökre utal, amelyekben köteles a férj feleségét részesíteni. A zsidó házassági jog szerint a nő boldog nemi élethez való joga alapjog.

Tűzoltó, katona, vadakat terelő juhász: Helyesli-e a válást Isten?

Akihez valaha közöd volt, mindig közöd lesz hozzá, de fontos, hogy szimbolikusan is lezárjuk az életrészeket. Nem tudunk búcsúzni, szabadulni szertartások nélkül. A hetiszakasz a házasságok megromlásának közismert tünetéről beszél. Van úgy, mondja, hogy azt, akivel együtt élünk, egyszer csak „nem találjuk már kedvünkre valónak”, hirtelen valamit, amit eddig kedvesnek, vagy említésre sem méltónak találtunk, kellemetlennek, taszítónak kezdünk érezni benne. Ilyenkor a férfi „válólevelet ír a nőnek és kezébe adja”. **Rási**, a nagy kommentátor azt fűzi hozzá mindezekhez, hogy a válás „**micve**”, helyes lépés és tulajdonképpen kötelesség bizonyos esetekben.

Barry Leff rabbi szerint ez azt jelenti, hogy ha egy érzelmi közösség véget ér, ha nem nyújt többé örömet a feleknek, ha nem viszi előre mindkettőjüket, akkor kötelesek vagyunk a magunk és a másik érdekében véget vetni neki. **A talmudi rabbik** azon vitatkoztak, amikor ezt a tórai szöveget tanulták, mi lehet válóok. **Rabbi Akiva** arra jutott, hogy nincs szükség válóokra: bármilyen nagyszerű **feleség/férj, anya/apa** a másik, ha egy reggel arra ébredünk, hogy „**nem találjuk már kedvünkre valónak**” többé, menni kell. Nem hibázott senki, elmúlt. Amíg a kedvünkre valónak találjuk a másikat, majdnem minden megoldható és majdnem mindent meg kell próbálni a megoldás érdekében, de ha nem találjuk már kedvünkre valónak többé, semmi sem segíthet.

Ugyanakkor, a **Talmud** szerint, az első házasság felbontásakor még az oltár is sír. A szertartás pedig megvigasztal valamelyest: formát ad annak, ami történik, segít bekapcsolni az elmúlt és eljövendő gyászok, örömeik láncolatába. A válás jogi aktus és szertartás is: lezár és szabadabbá tesz. Az egymást többé nem szeretők közötti eltéphetetlen összetartozást szabályozza, mert akivel közös múltad van, attól nem tudsz soha egészen elszakadni. Ezért néha azt hisszük, egy újabb kapcsolat végén, hogy akár újra lehetne kezdeni az előzőt, biztos csak valami félreértés volt, hogy elmúlt. A **Tóra** figyelmeztet, hogy nem volt véletlen. Nem engedi, hogy egy következő kapcsolat után újrakezdjük. Nem engedi, hogy tartósan becsapjuk magunkat. Muszáj választanunk és a választásainknak következményei vannak. Nem lehetünk vele is és nélküle is. Tűzoltó leszel s katona, vadakat terelő juhász-ígéri **József Attila az Altatóban**. Amíg még kisgyerekek vagyunk, minden előtt, addig igen. Még bármi lehet. De végül vagy tűzoltó, vagy katona, vagy vadakat terelő juhász lesz az ember. Valami, valaki mellett elköteleződni egyúttal lemondás is valami, valaki másról. Az egymást már nem szeretők eltéphetetlen összetartozásának tudatában.

Raj Tamás:

Bibliaiskola

Az ima a Bibliában

Említettük, hogy a **Szentély** pusztulása óta az áldozatbemutatás helyébe az imádság lépett. Ez, persze, nem jelenti azt, hogy korábban ne lett volna ima. Sőt, azt kell mondanunk, hogy az imádkozás egyidős az emberiséggel. Jelentős különbség van azonban a korabeli politeista imák és a bibliai imádságok között. Amíg az előbbieket gyakran varázsszerű formulákkal élnek, és szinte mindig önző céllal fogalmazódnak meg, addig **Izrael imái (Abrahám, Mózes, Dávid és Dániel könyörgései, vagy a zsoltárok legtöbbször)** Isten dicséretéről és őszinte hitről tesznek tanúságot, költői módon.

Az ima héberül tfilá, imádkozni hitpalél — visszaható ige a pélamed-lamed gyökéből, így szó szerinti jelentése: bíraskodni önmagunk felett. S a/ zsidó imádság lényege éppen ez: istendicséret, hálaadás, könyörgés és fohász mellett önmagunk és cselekedeteink vizsgálata a Mindenható színe előtt, hogy jó útra térhesünk, hogy tiszta lelkiismerettel kérhessünk Tőle bűnbocsánatot.

Mózes nem szabályozta az imát, sem az imarendet, az önálló, olykor költői szépségű magánimák még a középkorban is általánosak voltak. „**Ne tedd imádságodat szokássá, pe legyen az számodra megszabott**” — hangsúlyozza a Talmud egyik jól ismert mondása. A testtartást sem szabták meg a **Biblia korában: az imát elmondhatták állva, térden állva, meghajolva, vagy teljesen arcra borulva. A kezeket nem csukták össze, mint manapság egyesek, hanem széttárva a magasba emelték. (így tettek a rómaiak is, ez volt az úgynevezett oráns mozdulat.) „Nevedben emelem föl kezeimet” - olvassuk a Zsoltárok könyvében (63. fejezet 5. vers). „Szívünket emeljük fel, ne a kezünket, Istenhez, az égben” - hirdeti Jeremiás próféta a Sirmak könyvében (3. fejezet 41. vers).**

A hagyomány a napi három imát az ősatyáig vezeti vissza. **Ábrahámnak** tulajdonítják a reggeli imát (héberül **saharit = hajnali**), mert azt olvassuk a **Bibliában**, hogy „**Ábrahám korán reggel felkelt**” (Mózes I. könyve, 22. fejezet 1. vers), s korai felkelés (héberül **haskamá**) a reggeli imádság szakkifejezése. A délutáni ima (minha = **lisztáldozat**) **Izsáknak** köszönhető, menyasszonyára várva „**sétálni ment a mezőre**” (Ugyanott, 24. fejezet 63. vers), viszont a **laszúah** szó fohászolni értelemmel is bír. **Az esti ima (arvit vagy maariv = esti) — úgy mond — Jákob „találmánya”, aki mielőtt aludni tért volna, „rátalált a helyre” (Ugyanott, 28. fejezet 11. vers), márpedig, a Hely maga Isten, aki mindenütt ott található.**

Raj Tamás:

Bibliaiskola

A napi három imádság központi fénye a főima, pontosabban az ima (Tfilá), amely 18 áldásból áll, a szokásos áldozati szertartásnak megfelelően. A **szombati és ünnepi főima** ugyanezért csak 7 áldást tartalmaz, az ünnep délelőtti **muszáf**(= toldalék) pedig **kilencet**. A főimát állva, kelet felé fordulva kell elmondani. Reggel és este a **Smá Jisraél** („Halljad Izrael”) is elhangzik, ahogyan az írás mondja: „amikor lefekszel, és amikor felkelsz” (Mózes V könyve, 6. fejezet 7. vers).

Mindezt csupán a „Nagy Gyülekezet Tagjai” vezették be időszámításunk előtt 445 után, de bizonyára már jóval előbb gyakorlattá vált, hiszen a **babilóniai fogság idején**, a királyi tilalom ellenére, **Dániel** is így tett. „**Bement a házába, - belső szobájában Jeruzsálem felé nyíló ablakai voltak —, háromszor napjában leborult a földre, és imádkozott, hálát adott Istennek, pontosan úgy, ahogyan korábban is tenni szokta**” (Dániel könyve, 6. fejezet 11. vers). Valószínű, hogy (legalábbis a második Templom fennállása idejére) általánossá lett az imaidők betartása: **elmondhatták ezeket otthon és a zsinagógái közösségben egyaránt, a piacon vagy az utcán és magában a Szentélyben is, ahol a lévíták kórusa zsoltárokat énekelt.**

Az időszámításunk szerinti **4. században**, amikor a kereszténység hatalomra jutásával a feljelentések és a rágalmazások elszaporodtak, egy 19-ik áldást is beiktattak a hétköznapi fő imába. Az idő tájt, **Kis Hilél** mester korában (**i.sz. 360 körül**) kellett bezárni az **izraeli talmudi főiskolákat**. Jellemző azonban, hogy ez a benedikció nem a gyűlöletszítók pusztulásáért szól, hanem egy olyan társadalomért, amelyben nincs helye az aljas támadásoknak. „**S a rágalmazóknak ne legyen reményük, és minden gonoszság szinte egy pillanat alatt szűnjön meg...**”.

Számos, ma is gyakorolt imádság a **Szentírásból** való, mindenekelőtt a **Zsoltárok könyvéből**. A Tórában is számos imabetét található. A „Halljad Izrael” már említett három szakaszán túl (**Mózes V könyve, 6. fejezet 4-9. vers, 11. fejezet 13-21. vers és IV könyv, 15. fejezet 37-41. vers**) ilyen **Mózes diadalénekének két részlete** (II. könyv, 15. fejezet 11. és 18. versei), amelyet közösen szoktak énekelni, továbbá **Áron híres főpapi áldása** (IV. könyv, 6. fejezet 24-26. vers), amelyet a **pusztai, majd a jeruzsálemi Szentély fennállása idején a papok minden nap, reggel és este, sajátos kézmozdulattal a nép felé fordulva elmondtak, s a Templom udvarában várakozók minden szakaszra hangos Áment énekelve válaszoltak.** (**Vesd össze Mózes III. könyve, 9. fejezet 22. vers**).

LITTNER GYÖRGY: MÓZES ÉLETE MAI SZEMMEL

MERIBÁH VIZE

Izrael népe összecsomagolt, elhagyta a nagy lázadások színhelyét, és folytatták a vándorlásukat. Megérkeztek a következő állomáshelyükre és letáboroztak.

„És Izrael fiai, az egész község, elértek Cin sivatagba az első hónapban és letelepedett a nép Kádésban; és meghalt ott Mirjam és eltemették.”

A Tóra nem ír egy sort sem arról, hogy meggyászolták volna **Mirjamot**, hanem élték tovább megszokott életüket. Az emberi fantázia korlátlan, mert kitalálták azt a bölcseséget, hogy amíg Mirjam élt egy forrás kísérte Izrael népét, és sohasem szomjaztak. Hol volt ez a forrás **Marában**, ahol a nép fellázadt, mert nem volt vizük. Az **Örökkévaló** változtatta meg a keserűvízű tavat **Mózes** közreműködésével ihatóvá. Hol volt a forrás **Hóréb** hegyénél, ahol a nép ismét fellázadt, mert szomjaztak. Itt is az **Örökkévaló** itatta meg a népet, amikor segítségével Mózes vizet fakasztott a sziklából. Mirjam ráadásul fellázadt **Mózes** ellen, kétségbe vonva az **Örökkévaló** döntését **Mózes** vezetői szerepéről, ezért az **Örökkévaló** halálos betegséggel sújtotta. Egy hétig szenvedett magányosan a táborból kizárva, míg végül az **Örökkévaló** meggyógyította. Ezek után jutalmul elképzelhetetlen, hogy forrást kapjon, ami csillapítja a nép szomját. Szerintem ez mind csak kitaláció, hiszen még csak nem is utal rá a Tóra.

A szomjúságnál tartunk, nem is következhet más, mint egy újabb lázadás a víz miatt.

„És nem volt víz a község számára és összegyülekeztek Mózes és Áron ellen.”

Következtek az ismert frázisok: Miért jöttünk el **Egyiptomból**, ott mindig volt vizünk, bár haltunk volna meg a sivatagban, hogy ne haljunk meg most itt szomjan, és így tovább. **Mózes és Áron** ismét az **Örökkévalótól** kértek segítséget, aki nem késlekedett a megoldással.

„És szólt az Örökkévaló Mózeshez, mondván: Vedd a botot és gyűjtsd egybe a községet, te és a testvéred Áron és szóljatok a sziklához szemük előtt, hogy adja ki vizét és te ki fogsz hozni számukra vizet a sziklából.”

Mózes már nagyon el volt fáradva a lázadásoktól, és azok rendbehozatalától, nem figyelt eléggé az **Örökkévaló** szavaira. Ismerős volt számára a szituáció, hiszen **Hóréb** hegyénél egyszer már ráütött a botjával a sziklára, és előtört a víz. Most is odalépett a sziklához és szigorúan szólt a néphez: **„Halljátok csak, ti engedetlenek! Vajon ebből a sziklából hozzunk – e ki nektek vizet? És Mózes fölemelte kezét és kétszer ráütött botjával a sziklára; és bőven ömlött ki a víz.”**

LITTNER GYÖRGY: MÓZES ÉLETE MAI SZEMMEL

Micsoda különbség! **Hórébnél** az **Örökkévaló** ott állt előtte a sziklán, és ahogy megbeszítették ráütött botjával a sziklára, most is ezt tette, csak hogy nem ez volt a feladata! Nem volt jelen a sziklánál az **Örökkévaló**, **Mózes** egymagában állt ott. Kérnie kellett volna a sziklát, hogy adjon vizet, és ezzel megszentelni az **Örökkévalót**. Akkor minden rendben lett volna. **Áron** szokása szerint semmit sem csinált, csak némán állt és figyelte **Mózes**t.

„**És szólt az Örökkévaló Mózeshez és Áronhoz: Mivel nem hittetek bennem, hogy megszenteljek engem Izrael fiainak szeme előtt, ezért nem viszitek be ezt a gyülekezetet az országba, melyet nekik adok.**”

Gondoljuk végig, hogy ezért a jelentéktelen hibáért nem léphettek be az **Ígéret Földjére**? Valójában **Mózes** sorsa már a fogantatás pillanatában el volt döntve. Kivételes kötelék alakult ki **Mózes** és az **Örökkévaló** között, soha egyetlen emberrel sem teremtett az Isten ilyen bensőséges kapcsolatot. Olyan volt mintha a nevelt fia lenne, állandóan képezte, tanította. Az **Örökkévaló** tudta, hogy merre fog gurulni **Mózes** életének a fonala, hiszen **Ő** tervezte meg, csak várt egy kedvező alkalomra, amivel nem bántja meg nagyon a lelkét. Sokkal nagyobb bűnök felett szemet hunyt, hiszen amikor összetörte a kőtáblákat a parancsolatokkal semmi sem történt, hanem elkészült két új kőtábla. **Áron** is megúsza abban a pillanatban büntetlenül, hogy elkészítette az aranyborjú bálványt. Így most tudtukra adta a végleges, visszavonhatatlan ítéletét. A kémek visszatérése után kimondta a halálos ítéletet a népre, **Mózes és Áron** neve itt sem hangzott el a kivételek között.

A nép az egészből csak annyit látott, hogy **Mózes** ráüt a botjával a sziklára, és ömlik belőle a víz. Egymást taposva rohantak inni a vizet, nem is hallották **Mózes és Áron** sorsának megpecsételődését. Megitatták az állataikat is, megtöltötték a tömlőiket, hogy legyen bőven vizük a következő vándorúton. Élelmük továbbra is folyamatosan volt, hiszen minden nap hullott az égből a manna. Visszatértek a táborhelyükre, összecsomagoltak és elindultak a következő állomásuk felé, arra amerre az **Örökkévaló** felhő formájában mutatta az utat. Visszatekintettek a hegyre, ahonnan a vizet kapták.

„**Ez a Meribáh vize, mert Izrael fiai pörlekedtek az Örökkévalóval és ő megszentelte magát bennük.**”

A következő számban folytatjuk a kalandot...

Daniel Tarr:

A kabbala története

VII. rész

A Mars napja a kedd, féme a vas, köve a rubin, a gránát, az obszidián, a vérkő és a vörös kövek általában. Száma a 9-es, színe a vörös, a rozsdaszín, a karmazsin vörös. Asztrológiai jegye a Kos és a Skorpió. Egészségügyileg ide tartozik a láz, a hőséguta, a napszúrás, az agyguta, a delírium, a sérülés, a sebesülés, a baleset, az operáció, a vesegyulladás, a migrén, álmatlanság, a törés, a mérgezés. A Marshoz tartozó életkor a 12-18 év.

A szféra uralma alá tartozik az őserő, a férfierő, a férfiasság, a küzdelem, a háború, a harc, az ellenségeskedés, a bosszú, a fegyverek, a börtön, az erőszak, a kitartás, a sport, a rontás, a gyilkosság és a bátorság.

Szefirája a Geburah

A Jupiter napja a csütörtök, a féme az ón, a bronz és az elektrum. Kövei a zafír, a lapislazuli, a türkiz és az ametiszt. Száma a 3-as, színe a kék, a világoskék, a bíbor, a mályvaszín és a viola. Asztrológiai jegye a Nyilas, másodlagosan a Halak. Egészségügyileg ide tartozik a szédülés, az agyi vértolulás, az ájulás, a gyomorsav problémák, a csípő, a máj, a zsír, az agyguta, a daganatok és a burjánzás. A Jupiterhez tartozó életkor a 45-65 év.

A szférához sorolható a hit, a bölcsesség, a bőség, a gazdagság, a jólét, az egészség, a törvény, az utazás, a szerencse, a gyógyítás, a hatalom és a világnézet.

Szefirája a Chesed

A Szaturnusz napja a szombat, féme az ólom, kövei az ónix, a malachit, a turmalin, a fekete kövek, az ametiszt, a fekete gyöngy, a fekete gyémánt, a sötét zafír. Száma a 8-as, színe a fekete, a sötétkék, a barna, a szürke, a sötétzöld és általában a föld színek. Asztrológiai jegye a Bak, másodlagosan a Vízöntő. Egészségügyileg ide tartozik a térd, a bőr, a csontok, a fogak, a lép, a meghűlés, az asztma, a sérv, a sükettség, a sorvadás, az örület, az öngyilkosság, a gyomor- és bélproblémák, a zuhanás. A Szaturnuszhoz tartozó életkor a 65- év feletti időszak.

A szféra uralma alá tartozik a beszűkülés, a meditáció, a korlátok, az egyedüllét, a magány, a kitartás, a föld, a földművelés, a bányászat, a fizikai halál, a temető, az alapítás, az építkezés, a megerősítés, a nekromancia, a démonidézés, az épületek erősítése, védelme és a titkos tudás.

Szefirája a Daath

Daniel Tarr:**A kabbala története****VII. rész**

Az Uránusz a Merkúr felső oktávja. Napja a szombat, féme az uránium és az elektrum. Kövei az ametiszt, a hegyikristály, a topáz, a zafír és a borostyán. Száma a 4-es, színe az acélkék, a kék, a szürke, az indigó, a lila, a fémes és az elektrikus színek. Asztrológiai jegye a Vízöntő. Egészségügyileg ide tartozik a fejfájás, az agyhártyagyulladás, a látóidegbénulás, a koponyafájdalmak, a morális zavarok, a skizofrénia, a víziók és az áramütés.

A szféra uralma alá tartoznak az újítások, a mágia, a találmányok, a miszticizmus, a forradalom, a bizarrság, a felfedezések, a magasabb értelem, a megértés, a felvilágosodás, a belső látás, az örület, a lázadás és az anarchia.

Szefirája a Binah

A Neptun a Vénusz felső oktávja. Napja a csütörtök, féme a platina és az aluminium. Kövei a fehér és irizáló kövek, a holdkő, a macskaszem, a kalcedon, a tűzopál, a nemesopálok, a gyöngy. Száma a 7-es, színei a rózsaszín, a fehér, a zöld, a sárga és a pasztellszínek. Asztrológiai jegye a Halak. Egészségügyileg ide tartozik a megszállottság, az agy, a depresszió, a szenvedélybetegségek, a kötőhártya gyulladás, az idegrendszeri problémák, a perverzitás, a homoszexualitás, az öngyilkossági hajlam és a mérgezés. A szférához tartoznak a felsőbb rendű szeretet, a vágyak, az álmodozás, az intuíció, a megérzések, a költészet, a zene, a művészetek, az okkultizmus, a mágia, a bűvölet, a miszticizmus, a bódulat, az ihlet és a képzelet.

Szefirája a Chokmah

A Plútó a Mars felső oktávja. Napja a kedd, féme a plutónium és a magas rendszámú fémek, amik a földi körülmények között csak mesterségesen léteznek és gyorsan elbomlanak. Kövei a vörös és fekete vagy az idegen eredetű kövek. Száma a 0, színei a vörös és a fekete. Asztrológiai jegye a Skorpió. Egészségügyileg ide tartoznak a szaporítószervek, a belső nemi szervek, a húgyhólyag, a végbél és az orr.

A szféra uralma alá tartoznak a hirtelen fordulatok, az ellentétek, a törekvés, a haladás, a rombolás és az építés, az "oldás és kötés", a vakmerőség, az elszántság, a rontás, a harc, az átalakítás, a lázadás, a bosszúállás, az előrelátás, a regenerálódás, a tömegek, a járványok, a vitalitás, a tüntetések, a beavatások és a (nem csak fizikai) halál és az újjászületés.

Szefirája a Keter

Folytatjuk...

TALMUDI FOGALMAK VII. RÉSZ

דְּרָכֵי הָאֵמוּרִי

46. Dárché háemori – Az emoriták szokásai. A nemzsidók által gyakorolt babonás rítusokra használt általános fogalom. A zsidóknak tilos volt utánozniuk az ilyeneket, nehogy ez végül bálványimádáshoz vezessen. A **Toszeftá, Sábát 7. és 8.** fejezete számos ilyen cselekedetet említ.

דְּרָכֵי נוֹעַם

47. Dárché noám – Szó szerint: a kedvesség útjai, ami a Biblia egyik versére utal: „**Útjai [a Tóra útjai] a kedvesség útjai, és mind az ösvényei békések.**” E háláchikus elvet hívják segítségül, mikor kétség merül fel a Tóra valamelyik parancsolatát illetően. A Bölcsek igyekeznek úgy értelmezni a parancsolatot, hogy az ne kerüljön összeütközésbe a „**kedvesség és a béke útjaival**”.

דַּת יְהוּדִית

48. Dát jöhudit – Szó szerint: zsidó szokás. A férjezett zsidó nőhöz illő szerény magatartás, amely nem azonos a **Dát Mose**-vel – a mózesi törvénnyel –, amely a **Tóra** törvényei által szigorúan előírt gyakorlatra vonatkozik. Ha egy asszony megszegi a dát jöhudit-ot, a rabbinikus törvény szerint férjének joga van elválni tőle, és a házassági szerződésben (**ktubá**) előírt összeg kifizetését megtagadni.

דָּבָר הָאֵבֵד

49. Dávár háávéd – szó szerint: valami romlandó. Valami, ami a megóvásának érdekében megfelelő időben és módon elvégzett cselekedetek nélkül komoly károsodást szenved. A **Bölcsek** a **háláchá** alkalmazásában egyebek között a következő dávár háávéd esetekben voltak elnézőek: **1. A félünnep (chol hámoéd) törvényeire való hivatkozással. Bizonyos fajta munkák általában tilalmasak ezeken a napokon, valamilyen dávár háávéd megóvása azonban kivételnek számít. 2. A gyászolás törvényeivel kapcsolatban. A gyász első hét napja (sivá) alatt a gyászoló munkahelye zárva tartandó. Dávár háávéd esetén azonban a munkát mások elvégezhetik a gyászoló helyett.**

דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לְעוֹלָם

50. Dávár selo bá láolám – Szó szerint: valami, ami még nem jött világra. E fogalom kettős jelentésű. **1. Valami, ami még nem létezik, például a meg nem született gyermek vagy a meg nem érett gyümölcs. 2. Valami, ami létezik ugyan, de még nincs az ember birtokában.** Az ilyen dolgokra vonatkozó tranzakciókat (**pl. tulajdon-átruházást**) a törvény általában érvénytelennek tekinti. A törvény érelmében nem lehet eladni valamit, ami még nem létezik, sem olyasmit, ami nincs az eladó birtokában. Semmi nem adható el vagy ajándékozható olyan személynek, aki még nem született meg. Az ilyen tranzakciókat a **Bölcsek** csak bizonyos kényszerítő körülmények fennállása esetén tekintették törvényesnek.

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ה

Oláh János (zcl): Bocsánatkérő böjtök: szlihesz/סליחות

Elul hónapban, az újévet (**ros hásaná**) megelőző vasárnaptól kezdve egészen újévig szokásban van böjtölni, mert az újév és az engesztelés napja (**jom kipur**) közötti tíz napon, a tíz bűnbánó napon (**ászeret jemé tsuvá**) sokan böjtölnek, de a teljes tíz napból hiányzik négy nap. E négy nap a **ros hásaná két napja; a közbeeső szombat (sábát suvá); és a jom kipur előtti nap (erev jom kipur)**, mikor is tilos böjtölni. Ezért e napok helyett, ezeket megelőzően, szokás négy napot böjtölni. **(Vannak közösségek, hol az újévet megelőző vasárnaptól kezdve az összes napokon böjtölnek napkeltétől a délutáni (minhá) ima végéig vagy napnyugtáig. Néhol csak négy napon böjtölnek: az első napon (vasárnap); az újév előtti napon; és a közbeeső hét második (hétfő) és ötödik (csütörtök) napján).** Az étkezés és az ital fogyasztása tilalmas ebben az időszakban napfelkeltétől a délutáni (**minhá**) ima elmondásáig.

A zsinagógába ezekben a napokban hajnalban szokás menni, ahol különleges, bűnbánó, bocsánatkérő (**szlihot**) imákat mondunk és **sófárt fújunk**. **(Kivéve az újév előtti napot!)** A hagyomány szerint a **szlihot imákat Mózes** tanította meg a népnek, ő pedig magától az **Örökkévalótól** tanulta. A Talmud írja: „**Az Örökkévaló beburkolózott, mint egy előimádkozó és megtanította Mózesnek az imákat mondván: Mikor a zsidók vétkeznek előttem, mondják el ezen imákat és én meg fogok nekik bocsájtani**”. Szokás e napokban felkeresni a temetőt és meglátogatni elhunyt szeretteink sírjait, valamint az igaz emberek (**cádikim**) sírjait, kérve közbenjárásukat érdekünkben az **Égi Bíróság** előtt.

Részlet az Imakönyvből (Szidur), a bocsánatkérő (szlihot) imákból:

**„Hosszan tűrő I.-ten! (É.-I ereh ápájim!). Te nagy kegyességű és igazságos!
Ne haragodban büntess minket! Szánd meg Örökkévaló népedet és segíts ki minket minden bajból. Vétkeztünk ellened, Urunk. Bocsáss meg nagy irgalmad szerint, oh I.-ten!”**

Sziklaomlás Ein Gedi közelében egy 8 éves kisfiú életét vesztette

Az omlást követően 11 túrázó rekedt a Nachal David rezervátumban, de mindenkit kimentettek. Az áldozat fiú Yehuda Levy, a ciszjordániai Chemdat településről. Négy embert helikopterrel evakuáltak a kórházakba, köztük egy 4 éves, közepesen súlyos sérülést szenvedett kislányt. Lezárták a Nachal David és a Nachal Arugot túravonalakat további földcsuszamlásoktól tartva.

Egy nyolcéves kisfiú életét vesztette ma (csütörtök) reggel egy sziklacsuszamlásban Ein Gedi közelében, a Nachal David rezervátumban. Az áldozat Yehuda Levy, akinek a családja a Jordán-völgyi Chemdat településen él. Egy 11 fős kirándulócsoporthoz tagja volt, rajta kívül egy négyéves kislány közepesen súlyosan sérült meg, a többi kiránduló pedig könnyebb sérüléseket szenvedett. Mindenkit kimentettek a helyszínről, a sérültek egy részét katonai helikopterek szállították kórházba.

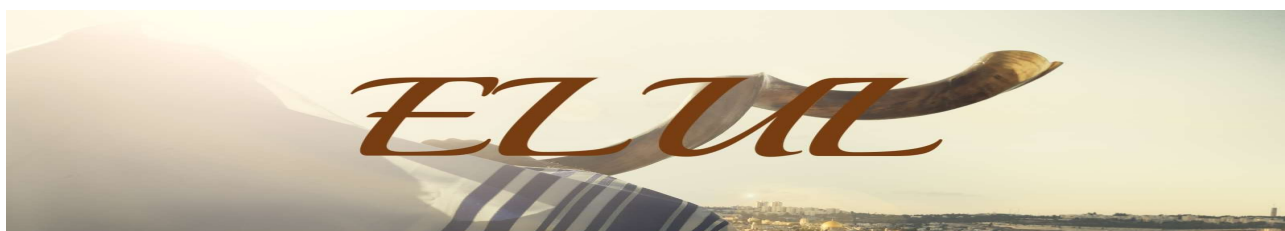
A földcsuszamlás a Nachal David rezervátumban található nagy vízesés közelében történt, és az ott tartózkodó többi túrázó elmenekült, amikor észrevették az omlást. A 669-es katonai mentőegység mentési munkálatai késtek a rezervátum bejáratától való távolság és a térerő hiánya miatt. Az Izraeli Természetvédelmi és Nemzeti Parkok Hatósága további földcsuszamlásoktól tartva lezárta a Nachal David és Nachal Arugot útvonalakat, és a hatóságok mintegy 90 kirándulót evakuáltak a helyszínről.

A hatósági ellenőrök a David-vízesés északi részén a kövek további omlásáról kaptak jelentéseket, és a David-barlang területén is vizsgálatokat végeztek. Az esetet követően a 90-es főutat több órára lezárták a Metzukei Dragot-tól Ein Gediig tartó forgalom előtt mindkét irányban.

A Földtani Intézet várhatóan holnap biztonsági ellenőrzéseket végez a Nachal David területén és a közeli Nachal Arugot rezervátumban. Az intézet tájékoztatása szerint az elmúlt napokban nem történt olyan szeizmikus esemény, amely a térségben fokozott sziklaomlásveszélyre utalhatott volna. Ezen túlmenően jelenleg nincs információ olyan emberi tényezőről, amelynek tevékenysége hozzájárult volna a földcsuszamlás kialakulásához – például a kijelölt túravonalakról letért kirándulókról vagy a terepjárók mozgásáról a környéken.

Emiatt valószínű, hogy természeti tényezők vezettek a földcsuszamláshoz. Olyasmi, ami többek között olyan erős esőzések utáni talajváltozás után is megtörténhet, mint amilyenek a legutóbbi télen is voltak.

Forrás: (israelinfo)

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA

2023. AUGUSZTUS HAVI IMAREND

ב"ה

ב"ה

1.	kedd		7,00	19,00	14.
2.	szerda		7,00	19,00	15.
3.	csütörtök		7,00	19,00	16.
4.	péntek	☞ 19:56	7,00	19,00	17.
5.	szombat	ÉKEV vége: 21:06	8,00	20,30	18.
6.	vasárnap		8,00	19,00	19.
7.	hétfő		7,00	19,00	20.
8.	kedd		7,00	19,00	21.
9.	szerda		7,00	19,00	22.
10.	csütörtök		7,00	19,00	23.
11.	péntek	☞ 19:45	7,00	19,00	24.
12.	szombat	RÖÉ vége: 20:54 Újhold hirdetés	8,00	20,15	25.
13.	vasárnap		8,00	19,00	26.
14.	hétfő		7,00	19,00	27.
15.	kedd		7,00	19,00	28.
16.	szerda	JAJM KIPPUR KOTAJN	7,00	19,00	29.
17.	csütörtök	Újhold 1.	7,00	19,00	30.
18.	péntek	Újhold 2. ☞ 19:33	7,00	19,00	1.
19.	szombat	SOFTIM vége: 20:40	8,00	20,00	2.
20.	vasárnap		8,00	19,00	3.
21.	hétfő		7,00	19,00	4.
22.	kedd		7,00	19,00	5.
23.	szerda		7,00	19,00	6.
24.	csütörtök		7,00	19,00	7.
25.	péntek	☞ 19:20	7,00	19,00	8.
26.	szombat	KI TÉCÉ vége: 20:26	8,00	19,45	9.
27.	vasárnap		8,00	19,00	10.
28.	hétfő		7,00	19,00	11.
29.	kedd		7,00	19,00	12.
30.	szerda		7,00	19,00	13.
31.	csütörtök		7,00	19,00	14.

Á

V

H

Ó

N

A

P

E

L

U

L

Ismeretlen zsidók nyomában XLV. Back Bernát

Begavári Back Bernát (Szeged, 1871. november 4. – Gyón, 1953. január 7.) zsidó származású üzletember, politikus, műgyűjtő. A magyar malomipar egyik prominens személye. Szeged város mecénása. A szegedi Rotary Club alapító tagja és első elnöke.

Gabonakereskedő és malmos családban született, amelyben földbirtokosok is voltak. A **Vidéki Malomiparosok Orsz. Egyesületének** alapítója és három évtizeden át társelnöke. Elnöke volt a **Szeged-Csongrádi Takarékpénztárnak**, a **Közraktár és Malomipar Rt.-nak**, a **Szegedi Kenderfonógyár Rt.-nak** és az **Orion Bőrgyár Rt.-nek**, 1919-ben mint az **Antibolsevista Comité tagja** részt vett a szegedi ellenforradalmi akciókban, és tetemes anyagi támogatásban részesítette **Horthy Miklós** altengernagy **Nemzeti Hadseregét**. 1924-ben kormányfő tanácsosi címet kapott és németalföldi konzul lett. 1927-től 1939-ig **Szeged képviselője a felsőházban**. A második zsidótörvénynek megfelelően 1939. október 15-én a **39 zsidó** származású törvényhatósági közgyűlési képviselő közül húsz főt kizártak, de egy

ideig **Lów Immánuellel** maradhattak a szegedi plénumban, mivel ők még felsőházi tagságukat sem veszítették el.

1937-ben a felső-ásotthalmi erdőben a bajai út mellett kápolnát építtetett **Szent Erzsébet** tiszteletére, és fiatalon, kórházban műtét közben, fel nem fedezett vérzékenység miatt **elhunyt fia, dr. Bégaavári Back Ottó** emlékére. 1907-ben adományt tett az **Erzsébet királyné szobor** terveinek megvalósítására, melyhez a **Szegedi Híradó** meginduló gyűjtése is kapcsolódott.

A malomipar

Back Bernát nagyapja alapította **Bécsben a Back Bernát és fiai** céget. 1868-ban vásárolták meg a vasúti híd szegedi hídfője tövében a **Jordan-féle** kis teljesítményű malmot, amelyet óriásmalommá fejlesztett a **Győrből** – ahol nagybátyjánál tanult – hazaérkező **Back Bernát**. 1870-ben megvásárolta a **Kiviteli Gőzmalom Részvénytársaságot**, amely megépítette a városnak egy kisebb részét behálózó első vízvezetékét. Malmai a századfordulón **500 ezer mázsa** lisztet termeltek évente, amely közel hasonló teljesítményt jelentett a budapesti nagy malmokéhoz. A két világháború közötti malomipari válság a **Back** malmot sem kerülte el, 1939-ben **Közraktár és Malomipari Rt.-vé** alakult. A malmot 1944-ben bombatámadás pusztította el.

Gabonakereskedő és malmos családban született, amelyben földbirtokosok is voltak. A kiviteli gőzmalmost 1870-ben vásárolták meg. Cégüket 1882-től a következő néven nevezik: **Back Bernát és Fiai** szegedi gőzmalma és vízvezetéke. Vállalkozását a legnagyobb vidéki malommá tette, számos fióktelepe és egyéb vállalkozása volt. A **Tisza-parti Back-malom** 1930-ban részlegesen beszüntette munkáját, és főtevékenységük a közben megvásárolt **Tisza-malomra** tevődött át. A **Tisza-parti malomépületet** közraktárrá alakították át. A bank- és pénzvilágban is igen járatos iparmágnás volt, aki a **begavári nemesi** előnevet is megkapta. **Szegednek** számos adományt, jótéteményt tett. Hatalmas festménygyűjteménye volt. Támogatta a fogadalmi templom építését és ő építette az ásoththalmi **Erzsébet kápolnát**, 1909-ben katolizált. Politikai pályáján elérte a felsőházi tagságot. Elnöke volt a **Szeged-Csongrádi Takarékpénztárnak**.

Ismeretlen zsidók nyomában XLV. Back Bernát

A vállalkozás további családi tagjai: **Back Alfréd**, (**Back Bernáth bátya**) **Back Ernő** (az apja), **Eisenstädter Nándor**, (az apósa) **Back Herman**, a (nagybátya) **König Jenő**, **Back Viktor** (a testvére), **Engelsmann Mór**.

Tevékeny részt vállalt az első szegedi napközi otthon megépítésében. **1915**-ben a szegedi lakosok számára ingyenes lisztőrlési és kamatmentes gabonavásárlási akciót hajtott végre, **1916**-ban pedig létrehozta a háborúban megrokkant katonákat támogató alapot. A szegedi **Rotary Club** alapító tagja volt.

A műgyűjtő

Szegeden **1878**-ban **Irányi Sándor rajztanár** nyitotta meg az első képtárat. Az itt kiállított képek nem mondhatók jelentősnek, két év múlva, a városból való távozásakor a tulajdonos magával is vitte őket. **Back Bernát** a századfordulón kezdett műalkotásokat gyűjteni. Tudjuk, hogy tervezte a gyűjtemény egyben tartását és látogathatóvá tételét: a **szegedi Kárász utca 5. szám alatti Eisenstädter-ház első emeletén akarta a nyilvánosságnak bemutatni**.

A célnak megfelelő épület vagy épületrész kialakításához **1915**-ben **Carl Stöhr** müncheni építésztől kért tanácsokat. Végül **1917**-ben a **Szegedi Műbarátok Körének** szervezésében ki is állította műgyűjtése addigi eredményét – a katalógushoz **Móra Ferenc** írta a bevezetőt.

Az **első világháború** vége felé, nem utolsósorban a román csapatok előre nyomulása miatt, a gyűjtemény budapesti múzeumnál történő biztonságba helyezését tervezte. **1919. február 8-án Fejérpataky László**, a **Nemzeti Múzeum főigazgatója** értesítette a huszonhárom ládányi festmény és szobor sértetlen érkezéséről. Egy évvel később **Back Bernát** azt kérte, hogy a ládákat a **Szépművészeti Múzeumban Petrovics Elek főigazgatónak** adják át. Ettől kezdve a szobrászati gyűjtemény a **Régi Szoborgyűjtemény** **1921**-ben megnyílt első állandó kiállításának fontos és állandó része volt a festmények legjelentősebb darabjai szintén a **Régi Képtár** állandó kiállításában kaptak helyet. **1938**-ban újabb tárlat nyílt Szegeden a **Back Bernátnál** maradt és újabban vásárolt, illetve a **Szépművészeti Múzeumtól** visszakért műtárgyakból, de a korábban tervezett **Back Múzeum** megvalósítása ekkor már nem volt napirenden.

Szegedi háza zsúfolva volt mindenfajta műkinccsel, s **1917**-ben megtekinthetővé tette a nagyközönség számára is. Kollekcijából teljesen hiányoztak a gyengébb képek, s ez elsősorban vásárlási módszerének volt köszönhető. Minden beszerzését jelentős műkereskedőkön keresztül bonyolította, közülük is elsősorban a máig fennálló és prosperáló müncheni **Böhler-házat** részesítette előnyben. A vétel véglegesítése előtt számos levélváltás történt Back és a neves kereskedők között, az iratokat a család leszármazottjai – szerencsére – megőrizték. Ezekben alapos referenciákat, származási adatokat, műtörténeti feldolgozottságot kívánt látni. Európai műveltségű ember volt, hatalmas festészeti gyűjteményében óriási értékeket gyűjtött. Holland festők, modern francia piktúra és új magyar festészet egy-egy remeke tulajdonában állt. Szegedi festőktől **Korányit**, **Joachimot** és **Nyilasyt** gyűjtött. Házában külön múzeumot nyitott. Adakozott a szegedi hadiárvak és rokkantak javára, adományából népkonyhát nyitottak.

Forrás: (wikipedia)

David Grossman: A gázmaszk mögött felszakadnak a sebek I. rész

JERUZSÁLEMI HÁBORÚS NAPLÓM 1991. január 1. kedd Mevaszeret Cijón, Jeruzsálem

Délután 6 óra. **Légiriadó.** Itt is, ott is megrázó zokogás. Mintha az ég zokogna. A halál pillanata ez: ki tudja, hol vannak szeretteim? **Ki ért időben haza? S ki van még úton?** Valahol az iraki sivatagban egy katona megnyomta a gombot, útnak indítva ezzel a lövedéket. **Ki ez a katona? Hogy nézhet ki? Megtorpant-e egy pillanatra, mielőtt lőtt volna? Vajon tényleg annyira biztos ez a katona az igazában, a kétely meg sem érinti?** Sietve távozom dolgozószobámból. Asztalomon nemrég befejezett regényem levonata. A történet hős e az ostobaság és a zsarnokság ellen küzd, minden ellen, ami automatikus és mechanikus, mindaz ellen, ami a halált szolgálja. Az irónia diadala lenne, ha ...

Ne gondoljunk most erre. Ne gondoljunk most a **300 kilónyi** robbanótöltettel felszerelt **Scud rakétára**, mely ebben a pillanatban vakon és közömbösen tart felénk a sivatag felől. A végzet, a végzet érzéketlen ujjá. Egy vagy két pillanat, s valaki élettelen halommá fog válni. Testünk ismeri az eseményeket, szinte önmagától, már-már rutinosan végzi teendőit: a biztonsági ajtók becsukódnak. Idősebb fiam már önállóan fel is vette gázálcát. Kisebbik fiunk öt és fél éves, neki a feleségem segít felvenni. A gyerek sír, nem kap levegőt a maszk alatt. Ráadásul a gumiszíjak húzzák a haját. Széles szigetelőlappal légmentesen lezárom az ablakokat. Nedves rongy a küszöbre. Egy vagy két perc múlva mindent tudni fogunk. Már-már nyugodtak vagyunk. Nem úgy, mint azon az első éjszakán. A sziréna hangja lerombolt mindent: a hétköznapi életünket, édes illúzióinkat, hogy velünk semmi borzalom nem történhet, s azt a vékony védőburkot, melyet gyermekeink köré sikerült felépíteni.

Csendben ülünk az óvóhelyünkön. Arcunkon gázmaszk. Hitetlenül és csalódottan bámuljuk egymást. Mintha a gázálc mögött valami égető dolog rejtőzne, mélyen a legbensőnkben: valami, ami paszszívvá és fásulttá tesz, valami, ami az alapvető emberi reményt unalomná és befolyásolhatósággá változtatja át. Várjuk, hogy végzetünk valóra váljon bennünk. „**Jé! - kiált fel csodálkozva a kisebbik fiam -, mindnyájan úgy néztek ki, mint a szamarak!**”

Gázálcban mindenki egyforma. A helyzet is egyenlővé tesz bennünket. Az elmúlt hetekben Izrael szinte összes lakója békében megfért egymással. Megadott napirend szerint telnek napjaink. Mindenki állandóan a híreket sugárzó központi rádióadót figyeli; ha kimegyünk az utcára, vállunkra akasztjuk a gázálcot rejtő szögletes kartondobozt, esténként pedig otthonainkba zárkozunk, s fülünket hegyezzük, hogy időben meghalljuk a légiriadó t jelző szirénát. Mindenki egyformán retteg. Mindnyájan ugyanazt a néma fogadalmat tettük: elhatároztuk, hogy nem veszünk tudomást arról a másfél millió palesztinról, akiket hetek óta összezárt a szigorú kijárási tilalom. Mindenki csak a rakétákról beszél, meg arról, miként lehet biztosan szigetelni egy szobát vagy egy mozgó kilövőt: ezekről a dolgokról viszont a négyéves gyerekek is hosszan és kimerítően tudnak eszmét cserélni nyolcvan éves nagymamájukkal. Szókincsünk leszűkül. Lelkünk is összébb zsugorodott. Csak arra vigyázunk, semmit se érezzünk, csak arra, hogy minden megfelelően menjen. Mindenki légmentesen lezárta lakása egyik szobáját. Mindnyájan lezártuk legvégül önmagunkat. Másként megőrülnénk a rettenetes félelemtől. Másként túlzottan reménykednénk, és rettenetes kétségekbe zuhannánk. Túlzottan szeretnénk - és csalódnánk. Túlságosan élők lennénk. Igen kellemetlen ez a mesterséges egyenlőség, mely elhatalmasodott rajtunk. Elhatalmasodott rajtunk, de nem az akaratunk ellenére: túlélési ösztönünk arra késztet, hogy vesszünk el, hogy olvadjunk fel, hogy tűnjünk el a tömegben. Ha megkérdezik, hogy vagyok, azt válaszolom: „**Kösz ... pocsékul... mint mindenki ...**”

David Grossman: A gázmaszk mögött felszakadnak a sebek I. rész

Mint mindenki? Mily szegényes és igazságtalan ez a válasz. **Hogy érezhet egy ember, egy individuum úgy, mint "mindenki"?** Persze hogy teljesen azonosulok a közös félelemmel, mindnyájunk reményével és fájdalmával, de miért kerülöm annak kifejezését, hogy **"ÉN" mit érzek?** Hogy **"ÉN" mitől félek?** **Miért, hogy már majdnem három hete óvakodom tollat venni a kezembe, nehogy valami rettenetes jel kerüljön a papírra, egy vallomás, mely egyszerre vádol és elítél?** Ezért harcolok minden írásommal a „mindenki” ellen. Az egyenruha ellen, melyet az emberi természet gyanús sietséggel igyekszik magára öltetni. Én nem akarok „mindenki” lenni; valami vagy valaki elrejtette bennem az ellenkezés ördögét a bűdös gázmaszk mögé - akarom az „énemet”, az „énemet”! - ám ebben a pillanatban felriasztott és némaságra intett a szívem. Különben - isten ments! - ez az „én”, ez a szívdobbanás fellobbantja rejtekhelyünket. S akkor, valahol az iraki, vagy most már inkább valahol a jordániai sivatag felett felfedezheti ezt egy elektromos érzékelő egy nagy és érzéketlen rakéta belsejében.

6 óra 07 perc. Az **IDF (Israel Defence Forces)** szóvivője közli: a rakéta célba ért, a károkról még nincsenek végleges adatok. Arra kéri a lakosságot, hogy még ne vegyék le gázálarcaikat, és maradjanak a lezárt helyiségekben. Pontosan ugyanebben a pillanatban a szövetségesek megtorló támadásra indulnak **Bagdad** ellen. Egy csepp kárörömöt sem érzek, semmiféle bosszúvágy nem hajt a bagdadiak ellen. **Hisz mit segítenének rajtam a bagdadi halottak? Vajon mit vétettek az ott meggyilkolt gyermekek?** S azok, akik támogatták **Szaddám Husszein gyűlöletes, megalomániás terveit, azok, akiket megszédített, ők vajon megkapják-e halálos ítéletüket?**

„**Ne örvendj ellenséged pusztulásán!**” - int a régi zsidó mondás. Még akkor se örvendjünk, ha nem fér kétség **Szaddám Husszein** ördögi mivoltához, az ellene küzdő szövetségesek harcának igazához és szükségességéhez, még akkor sem, ha kétségtelen Izrael jelenlegi igaza és bölcsessége. Még most is elszomorít az, ami Irakban történik. Emberek halnak meg. Pontosan ebben a pillanatban. Mi, a zsidók, az izraeliek, akikkel már annyiféle tragédia és durvaság megtörtént, akiket annyiféleképpen sújtott már a végzet, és akik már annyiféleképpen ütöttünk vissza, mi tudjuk talán a legjobban: egy háborúban mindenki vesztes. A háború: kudarc.

6 óra 15 perc van. Az **IDF** szóvivője közli, senki sem sebesült meg a támadás során. Eddig **27** rakétatámadást hajtottak végre **Izrael** ellen. Több tucat ember megsebesült, otthonok százai váltak lakhatatlanná. Ma este óriási szerencsénk volt. De mindez nem hoz megkönnyebbülést holnap este is ugyanez a sötétség fog ránk borulni. Öt és fél éves fiam már pontosan meg tudja kérdezni: „**Hagyományos vagy vegyi töltetű rakéta volt?**” Bizonyos korhatár alatt be kellene tiltani bizonyos szavak használatát, hiszen jobb társaságban ezeknél kevésbé durva és ijesztő szavakat sem lehet kimondani. Óvatosan leveszem fiamról a gázálarcot, kiszabadítom a szőke tincseket a gumiszíj alól, valamiféle meghittséget próbálok csempészni ezekbe a durva, kaotikus pillanatokba. A fiam mindent tud már a vegyi és a biológiai fegyverekről. Arról, hogy miként reagál szervezetünk a gázokra. A szőnyegbombázásról és az elpusztult kormoránokról. Valamikor nem tudtam eldönteni, hogy beszéljek-e a gyerekeknek a náci rémtetteiről. Attól tartottam, hogy ha egy gyerek meghallja, hogy emberek mire voltak képesek embertársaikkal, akkor többé már nem lesz ugyanaz a gyermek. Ezekről a dolgokról valami végzetesen elromlik vagy megsérül benne. Most a fiam tévét néz, s én elmagyarázom neki, miként hordozhatja a pestis vagy a kolera baktériumait egy rakétatöltet. **Európában, Amerikában** a szülők zavarba jönnek, amikor az élet tényeiről kell felvilágosítaniuk gyermekeiket.

RECEPT-TÁR

Túrónudli kakaós kekszmorzszában

A gyerekek rajonganak a túrós ételekért, mondjuk, nem is csoda. Főleg, ha erről a nudliról van szó, ami a szülőknél is függőséget okoz.

Hozzávalók: 4 főre

Nudlihoz:

- 75 g vaj
- 1 db tojás
- 2 csomag vaníliás cukor
- 1 csipet só
- 1 db citromhéja
- 1 db narancshéja
- 250 g túró

- 100 g liszt

Kekszmorzszához:

- 180 g kakaós keksz

Tálaláshoz:

- 1 ek porcukor
- 175 g tejföl

Elkészítés:

A kakaós túrónudli tésztájához a vajat folyósra olvasztjuk majd, ha kézmelegre hűlt, belekeverjük a tojást, a vaníliás cukrot, a sót és a citrusok reszelt héját. A túrót villával kicsit összetörjük, majd összedolgozzuk a tojásos masszával, végül a lisztet is a keverékre szítáljuk, alaposan elkeverjük, összedolgozzuk, és lefedve 15 percre hűtőbe tesszük pihenni.

A pihentetett nudlitésztát elővesszük, kicsit összedolgozzuk, majd kb. tenyérynyi darabokat csípünk le belőle. Ezeket a darabokat enyhén lisztezett deszkán vagy pulton rudakká sodorjuk, és tetszőleges hosszúságúra vágjuk őket.

Egy nagyobb lábasban 2-3 liter vizet forralunk, a megformázott nudlikat pedig készre főzzük benne. Egyszerre maximum 6-8 darabot a teszünk a vízbe, nehogy összetapadjanak és biztosan megfőjenek.

A nudlikat egy szűrőkanállal lecsepegtetjük, majd az összetört kekszmorzszába szedjük, ami- ben alaposan átfogatjuk. Tányérra szedjük a nudlikat, és a porcukros tejföllel tálaljuk.

Elkészítési idő: 40 perc

Forrás: (streetkitchen)

Adam Sandler új filmje a Netflixen

Péntektől a Netflixen a bat micva film, Adam Sandler teljes családja játszik benne. Adam Sandler bat micva filmje szándékuk szerint segít, hogy a zsidó gyerekek „láthatóvá és ünnepeltté váljanak” – fogalmaz a film rendezője, Sammi Cohen.

Adam Sandler lányaival főszerepet játszik a **You Are So Not Invited to My Bat Mitzvah (Nagyon nem vagy meghívva a bat micvámra)**, amelyet pénteken mutat be a Netflix. Sandler fiatalabb lánya, a 13 éves Sunny főszerepet játszik Stacy Friedman-t megformálva, aki bat micváját tervezi legjobb barátnőjével, Lydia Rodrigues Katz-cal, de konfliktusuk keletkezik. Sandler idősebb lánya, Sadie Stacy idősebb testvérét, Ronnie-t alakítja, míg Sandler Stacy apjának, Idina Menzelt pedig Stacy anyjának szerepében láthatjuk. Sandler felesége, Jackie is szerepet kapott a filmben.

Sammi Cohen rendező úgy fogalmaz, bár ez egy nagyon zsidó film lesz, „mindenki talál benne kapcsolódási pontokat”. „Gyerekek is, felnőttek is megtalálják magukat benne. Bepillantathatunk általa egy zsidó coming of age drámába, de szélesebb értelemben arról is beszél, milyen ma gyerekek lenni.”

“A film nagy része rendkívül mulatságos, néha meg azt hiszed, itt a világvége. De hát valami ilyesmi kamasznak lenni.” - Adam Sandler 2020-ban négy filmre szóló szerződést írt alá a Netflix-szel.

Forrás: (szombat)

A Bayern München izraeli kapust igazolt

Kirjat Salomtól az Allianz Arénáig: Az olasz sportújságíró, Fabrizio Romano beszámolója szerint a 23 éves izraeli kapus a hétvégén ötéves szerződéssel csatlakozik a világ egyik legsikeresebb és legrangosabb csapatához.

A Bayern München az izraeli Maccabi Tel-Aviv kapusát, Daniel Peretzet választotta, hogy erősítse csapatát a Bundesligában. A két klub már mindenben megegyezett az átigazolással kapcsolatban. Az átigazolás összege ötmillió euró és a játékos egy hosszú távú szerződést kötött a Bayern München csapatával, amely 2028-ig érvényes. Csütörtökön a német Bildben arról számolt be, hogy a Bayern rájött, hogy jelenleg nem tud világklasszis kapust hozni, és úgy döntött, hogy egy alacsonyabb rangú, jövőbeli potenciállal rendelkező kapust keres. A „Bild” szerint az „gyakran” említett nevek között szerepelt Peretz neve is. “Nagyon lenyűgöző volt a 21 éven aluliak Európa-bajnokságán nyújtott kiváló teljesítménye.” Később a Sky Italia újságírója arról számolt be, hogy a Bayern már megkereste a Maccabi Tel-Avivot a kapussal kapcsolatban, és 4,5 millió eurós ajánlatot tett. Az izraeli klub várhatóan ötmillió eurót kap érte, a további egymillió euró körül mozgó bónuszokon kívül. A ONE azt állítja, hogy a kezdeti átutalási összeg hatmillió euró lesz. Németországi hírek szerint a Bayern München pénteken orvosi vizsgálatokat írt ki az izraeli kapusnak.

A német útlevéllal is rendelkező Peretz az előző idényben is jó képességeket mutatott a Maccabi Tel-Aviv kapujában, 20 meccsen tartotta tőle távol a labdát. A 23 éves kapus, aki a tizenegyeselek megállításaiban jeleskedett a fiatal csapat soraiban – mind az Eb-feljutási rájátszásban Írország elleni párharcban, mind a Németország elleni nyitómérkőzésen, amelyen két tizenegyest állított meg, és a Grúzia elleni negyedöntőben rúgott tizenegyeseleknél – jelentős szerepe volt a 21 éven aluliak Európa-bajnokság elődöntőjébe való kvalifikációban és a 2024-es párizsi olimpiai játékokra való belépő megszerzésében. Mivel Peretz még csütörtökön a Maccabi Tel-Aviv együttesével részt vesz az UEFA Európa Konferencia Liga mérkőzésén, így csak a hétvégén utazik Münchenbe, hogy csatlakozzon új csapatához.

Forrás: (israelinfo)

IMAI DŐK, GYERTAGYÚJTÁS, IDŐSEK KLUBJA ESEMÉNYEK

2023. Aug. 25. – 2023. Szept. 01.

DÁTUM	REGGEL	ESTE
25. péntek	7:00	19:00
26. szombat	8:00	19:45
27. vasárnap	8:00	19:00
28. hétfő	7:00	19:00
29. kedd	7:00	19:00
30. szerda	7:00	19:00
31. csütörtök	7:00	19:00
01. péntek	7:00	19:00

Gyertyagyújtás és Szombat kimenetele Budapesten

DÁTUM	ESTE	DÁTUM	ESTE
25. péntek	19:20	26. szombat	20:26
01. péntek	19:07	02. szombat	20:12

POÉN SAROK

Egy család új hűtőszekrényt vett. A régít kitétték a ház elé, és ráírták: "Akinek kell, ingyen elviheti." A kiselejtezett hűtő még három nap múlva is ott állt, senki rá sem nézett. A férj ekkor gondolt egyet, és kicserélte rajta a feliratot: "Eladó 20.000 forintért." Még aznap éjjel ellopták.

Események

A héten tartott Jahrzeit-ot Zilber József előljáró úr apai nagyanyja után. A reggeli ima befejeztével tikunon látta vendégül a megjelenteket.

Chéder - "szoba": elemi fokú zsidó vallási iskola.

A chéder olyan iskola, ahol kisgyermek tanulnak s értük tandíjat fizetnek, szemben a Talmud Tórával, ahol idősebb fiúk tanulnak a hitközség költségén.

A Talmud idejében a chédert "bét rábbán"-nak ("iskola") nevezték és a gyermekeket "tinókot sel bét rábbán"-nak ("iskolában tanuló gyerekek").

EMBERBARÁT IDŐSEK KLUBJA

„IDŐSEK KLUB” -ja, rendezvényeire várjuk kiléni tagjait. Várjuk tagjaink szíves megjelenését és ötleteiket, melyekkel segítik a klub működését. Következő klubrendezvényt augusztus 30.-án, szerdán délelőtt 10:00 óráttól tartjuk a földszinti klubteremben.

Nagy Fuvaros utcai Templomkörzet Emberbarát Templomegylet

Budapest. 1084
Nagy Fuvaros utca 4.
Tel: 334 27 31
Email: nagyfuvaros@gmail.com
<https://www.facebook.com/Nagyfuvaros4>
Felelős kiadó: Streit Sándor
Szerkesztő: Streit Gábor